

Opetus- ja kulttuuriministeriölle Olympiakomitean lausunto liikuntalain muuttamisesta

VIITE: Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi liikuntalain muuttamisesta (VN/15619/2022)

Suomen Olympiakomitea lausuu otsikkoasiassa:

LIIKUNTALAIN UUDISTAMINEN

Olympiakomitea pitää tarpeellisena liikuntalain uudistamista. Liikuntalakiin on tehty sen voimaantulon jälkeen vain yksi teknisluonteinen muutos. Esityksessä muutettaisiin lain tavoitteita, määritelmiä, valtion ja alueellista liikuntaneuvostoa, muutoksenhakua ja valtionapuviranomaista koskevia säännöksiä. Esityksessä ehdotetaan erityisesti huippu-urheilun määritelmän selventämistä laissa sekä huippu-urheilun tavoitteiden kirjaamista liikuntalakiin. Olympiakomitea pitää hyvänä uudistuksen tavoitetta tarkentaa käsitteistöä sekä toimijoiden tehtäviä vastaamaan vallitsevaa nykytilaa.

Olympiakomitea kannattaa pääosin esitettyjä muutoksia, mutta esittää liikuntalakiin muutamia täydennyksiä ja muutoksia. Liikuntalain uudistus tulisi toteuttaa ministeri Lauri Tarastin huippu-urheiluselvityksen suositusten pohjalta ja samassa yhteydessä on syytä tehdä liikuntalakiin myös muita liikunnan ja urheilun toimialan tulevaisuuden näkökulmasta tärkeitä päivityksiä. Olympiakomitea toivoo, että uudistus ehdittäisiin toteuttamaan tämän eduskuntakauden aikana, koska uudistus pohjautuu nykyiseen hallitusohjelmaan.

1 LIIKUNTALAIN TAVOITE

Liikuntalain tavoitetta ehdotetaan muutettavaksi siten, että kestävä kehitys siirrettäisiin liikuntalain varsinaiseksi tavoitteeksi. Lisäksi liikuntalain tavoitteiden toteuttamisen lähtökohtaosioon ehdotetaan lisättäväksi turvallinen toimintaympäristö.

Olympiakomitea pitää erinomaisena, että liikunnan merkitys tunnistetaan kestävän kehityksen edistämisessä, kestävän kehityksen painoarvoa nostetaan liikuntalaissa ja että lakiin lisätään yksi urheiluyhteisön vastuullisuusohjelman keskeisimmistä tavoitteista eli turvallinen toimintaympäristö.

2 HUIPPU-URHEILUN EDISTÄMINEN JA LIIKUNTAJÄRJESTÖJEN ROOLI

Esityksessä ehdotetaan huippu-urheilun määritelmän selventämistä sekä tiettyjen huippu-urheilun tavoitteiden kirjaamista liikuntalakiin. Huippu-urheilusta säädetään liikuntalaissa tällä hetkellä hyvin suppeasti, joten tavoitteiden määrittely laissa on perusteltua huippu-urheilun edistämisen näkökulmasta. Huippu-urheilu on osa laajaa liikuntakulttuuria, joten sen määrittely liikuntalaissa on tärkeää.

Esityksen mukaan huippu-urheilun määritelmää täsmennettäisiin huippu-urheilun tavoitteilla. Näitä olisivat valmennuksen ja valmentajakoulutuksen, kaksoisurapolkujen, huippu-urheilun koordinaation ja huippu-urheilun rahoituksen kehittäminen sekä kansainvälisten urheilutapahtumien järjestämisen tukeminen. Ehdotetussa määritelmässä käytettyjä käsitteitä on syytä tarkentaa alla ehdotetulla tavalla ja lisätä

tavoitteiden alkuun ”muun muassa”, jotta määritelmä ei sulje pois muuta huippu-urheilun edistämistä. Lisäksi tutkimus- ja innovaatiotoiminta on tärkeä osa huippu-urheilun edistämistä ja kehittämistä, mitä ei kuitenkaan ehdotetussa kirjauksessa huomioida. Myös olosuhteiden kehittäminen tulee lisätä tavoitteisiin.

→ **Olympiakomitea esittää, että huippu-urheilun määritelmä ja tavoitteet kirjataan seuraavalla tavalla: huippu-urheilulla tarkoitetaan kansallisesti merkittävää sekä kansainväliseen menestykseen tähtäväää tavoitteellista urheilutoimintaa, jota edistetään kehittämällä muun muassa urheilija-, valmennus- ja asiantuntijaosaamista, kaksoisuramalleja, huippu-urheilun tutkimus- ja innovaatiotoimintaa, koordinaatiota, rahoitusta, kilpailu- ja harjoitteluolosuhteita ja kansainvälisten urheilutapahtumien järjestämistä.**

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa asetettiin tavoitteeksi tehdä selvitys huippu-urheilulain tarpeellisuudesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö nimesi vuonna 2019 ministeri Lauri Tarastin tekemään selvityksen hallitusohjelman ja liikuntapolitiisessa selonteossa ilmaistun tarpeen perusteella.

Tarastin selvityksen mukaan liikuntalakiin tulee kirjata huippu-urheilun edistämisen tavoitteet ja Olympiakomitean rooli tavoitteiden tukemisessa. Erillistä huippu-urheilulakia ei selvityksen mukaan tarvita.

Tarastin selvityksessä suositellaan, että lakiin kirjataan virke: ”Suomen Olympiakomitean tehtävänä on tukea näiden tavoitteiden toteuttamista”. Lakiesityksessä ei kuitenkaan ole kyseistä kirjausta tai mitään muutakaan mainintaa liikuntajärjestöjen roolista huippu-urheilussa, vaikka lakiuudistuksen tavoitteena on *tarkentaa tiettyjen toimijoiden tehtäviä vastaamaan vallitsevaa nykytilaa*.

→ **Olympiakomitea esittää, että liikuntalakiin kirjataan myös liikuntajärjestöjen rooli.**

Pykäläesitys:

Liikuntalakiin uusi pykälä Liikuntajärjestöt (nykyisten pykälien 14 ja 15 väliin):

”Liikunnan ja huippu-urheilun käytännön järjestäminen on pääsääntöisesti liikuntajärjestöjen vastuulla.

Muiden tehtäviensä ohella Suomen Olympiakomitea ry johtaa suomalaista huippu-urheilua ja vastaa 14 §:ssä mainittujen huippu-urheilun edistämiseen tarkoitettujen valtionavustusten jakamisesta. Lisäksi Suomen Olympiakomitea ry ja muut liikuntajärjestöt voivat opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksellä jakaa muita 14 §:ssä mainittuja valtionavustuksia. Jakaessaan yllä mainittuja valtionavustuksia Suomen Olympiakomitea ry:n tai muun liikuntajärjestön on noudatettava valtionavustuslain (688/2001) 7§ 2 momentin määräyksiä ja varmistettava hyvän hallinnon toteutuminen.”

Perustelut esitykselle:

Suomalainen liikunta ja huippu-urheilu on järjestövetoista, minkä tulisi näkyä myös liikuntalaissa. Lisäämällä kirjaus lakiin annettaisiin lainsäädännöllistä selkänokkaa kansalaistoimintaan perustuvalla suomalaiselle liikunnan järjestämismallille. Olympiakomitean mainitseminen selkeyttäisi liikuntapolitiisessa selonteossa linjatulla tavalla huippu-urheilun johtamista. Lajikohtainen johtamisvastuu säilyisi edelleen kullakin lajiliitolla. Myös ministeri Tarasti esitti selvityksessään, että jäsenjärjestöjen mandaatilla toimivalla Olympiakomitealla tulisi olla laissa tavoite tukea huippu-urheilun edistämistä. Näin lainsäädäntöön epäselväksi jäänyt nykytila tunnistettaisiin.

Huippu-urheilua ja sen johtamista edistettäisiin selkeyttämällä resurssiohjausta. Jäsenjärjestöjä edustavalla Olympiakomitealla tulisi olla kattava mahdollisuus jakaa huippu-urheilun edistämiseen liittyviä valtionavustuksia. Tarkoituksenmukaisinta asiantuntemus- ja autonomianäkökulmista on, että päätökset huippu-urheilun edistämisen valtionavustuksista tekee Olympiakomitea jäsenjärjestöjensä kanssa sopimillaan periaatteilla. Tämä koskisi yksinomaan huippu-urheilun edistämiseen tarkoitettuja määrärahoja, ei järjestöjen yleisavustuksia.

Tarve selkeyttää liikuntajärjestöjen roolia johtamisessa on laajasti tunnistettu. Huippu-urheilun ulkoisessa arvioinnissa (2022) nostetaan esille tarve harkita valtion ja urheilujärjestelmän suhdetta. Valtion liikuntaneuvoston tilaamassa huippu-urheilun ulkoisessa arvioinnissa (2017) todettiin: ”Suomessa toimitaan

monella tapaa tehottomasti järjestöjohtoisen ja valtiojohtoisen mallin välimaastossa. Arvioinnin mukaan on kriittisen tärkeää määritellä pikaisesti, kuka johtaa suomalaisen huippu-urheilun kokonaisuutta, millä strategialla ja työnjaolla se tapahtuu ja mistä resurssit tulevat.” Myös eduskunnan sivistysvaliokunta on todennut huippu-urheilun johtamisen selkeyttämisen tarpeen mietinnössään liikuntapoliittisesta selonteosta (SiVM 22/2018): *”Valiokunta yhtyy selonteon näkemykseen, että huippu-urheilumenestyksen saavuttamista edistää parhaiten malli, jossa toiminnan johto ja resurssit ovat samassa paikassa.”*

3 TIETOREKISTERIN HALLINNOINTIROOLI

Kansallisen liikunta- ja urheilutoiminnan palvelu- ja tietojärjestelmän tulisi olla osa Suomi.fi-palvelukokonaisuutta. Tällä hetkellä Digi- ja väestötietovirasto katsoo, että Suomisportille ei voida avata rajapintaa Suomi.fi -palveluun, koska Olympiakomitean Suomisportin ylläpitäjä ei ole laissa määritelty.

→ Olympiakomitea esittää, että liikuntalakiin lisätään tietorekisterin hallinnointirooli.

Pykäläesitys:

Liikuntalakiin uusi momentti (edellisessä kohdassa esitettyyn uuteen Liikuntajärjestöt-pykälään):

”Suomen Olympiakomitea ry ylläpitää ja kehittää opetus- ja kulttuuriministeriön puolesta kansallista liikunta- ja urheilutoiminnan palvelu- ja tietojärjestelmää.”

Perustelut esitykselle:

Viranomaisten päätöksenteon pohjana on oltava luotettava data. Yhteisen tietojärjestelmän mahdollistama luotettava tieto liikunnasta on perusta liikunnan ja urheilun kansalliselle tiedolla johtamiselle. Näin myös kansalaisten oma henkilötiedon hallinta helpottuisi, jos kaikki henkilöä koskeva tieto, myös liikunta- ja urheilutieto, olisi yhteydessä Suomi.fi -palveluun.

Kaikkiaan Suomisportin ja Suomi.fi:n rajapinta merkitsisi sujuvuutta käytössä henkilön kannalta ja vastaavaa sujuvuutta hallinnoinnissa Suomisportin kannalta. Lisäyksellä siis todennettaisiin nykytila, missä Olympiakomitea ylläpitää ja kehittää opetus- ja kulttuuriministeriön puolesta kansallista liikunta- ja urheilutoiminnan palvelu- ja tietojärjestelmää. Liitot voivat tarvittaessa edelleen ylläpitää omia tietoturvallisia tietorekistereitään, kunhan niistä on rajapinnan kautta yhteys Suomisport-tietojärjestelmään.

Yhteys Suomi.fi -palveluun lisäisi tietoturvallisuutta kustannustehokkaasti. Suomisportissa on otettu tarkasti huomioon henkilötietosuojaan liittyvät sääntely (esim. GDPR) ja sen tuoma oikeus hallinnoida omia henkilötietojaan tietojärjestelmissä. Suomisport on GDPR-sääntelyn mukainen tietojärjestelmä, jossa omia ja huollettavien tietoja hallinnoidaan henkilökohtaisen Sporttitilin kautta, vastaavasti kuten esimerkiksi OmaVerossa ja Omakannassa ja muissa julkisissa palveluissa. Suomisport tuottaakin yksilöityä ja luotettavaa tietoa suomalaisten liikunta- ja urheiluharrastamisesta. Siksi se pystyy tarjoamaan myös liikunta- ja hyvinvointipoliittiseen päätöksentekoon sekä tieteellisen tutkimuksen ja muun selvitystyön tarpeisiin luotettavaa suomalaista dataa.

Jos tietorekisterinpitotehtävä lakisääteistettäisiin, Suomisportin hyödyntäminen voisi olla helpompaa myös kunnille ja hyvinvointialueille. Ne voisivat kehittää omaa liikuntatarjontaansa, liikuntapalveluitaan sekä liikunnan ja urheilun edistämistä entistä vahvemmin tietoperusteisesti, nojaten Suomisportin, Suomi.fi:n ja molempien yhdistettyihin tietoihin. Tämä voisi olla ratkaisevaa esimerkiksi matalan kynnyksen liikuntapalveluiden järjestämiseksi oikeille kohderyhmille.

Liikunnan ja urheilun edistämisessä digitalisaatiolla on yhä tärkeämpi rooli tulevaisuudessa. Digitalisaatio merkitsee ihmisen kannalta entistä parempia mahdollisuuksia löytää liikuntaa, saada siihen liittyvää ohjausta ja neuvontaa sekä seurata ja hallinnoida omaa liikkumistaan ja harrastamistaan. Yhteiskunnan kannalta se voi merkitä aiempaa parempia mahdollisuuksia kehittää ja järjestää liikuntaa tietoperusteisesti – esimerkiksi vastaten liian vähän liikkuvien tarpeisiin aiempaa paremmin. Tietorekisterin hallinnointi on digitalisaation

yksi kulmakivi. Vahvistamalla digitalisaatiota lakiperusteisesti luodaan pitkäjänteisiä puitteita liikunnan ja urheilun edistämiseksi.

Vastaava kansallinen ratkaisu on tehty Ruotsissa Idrottonline-palvelun osalta: kaikkien julkista tukea hakevien ja käyttävien ruotsalaisten urheiluyhteisöjen on käytettävä samaa järjestelmää, jolloin toiminnan tiedot ovat vertailukelpoiset ja toiminnan kehitystä ja vaikuttavuutta pystytään datalähtöisesti arvioimaan.

Olympiakomitean sekä liikkujien ja urheilijoiden näkökulmasta ei ole itseisarvollista, että tietorekisterin ylläpitäjä Olympiakomitealla tulee lakitekstiin. Olennaista olisi, että Suomisportin tietokanta voisi olla yhteydessä Suomi.fi-palveluun. Kaikki toimivat keinot tämän tavoitteen saavuttamiseksi – asetus, lakitekstin perusteluteksti tms. – ovat lähtökohtaisesti hyviä.

4 LIIKUNTAPOLIITTINEN SELONTEKO

Historian ensimmäinen liikuntapoliittinen selonteko julkaistiin vuonna 2018. Selonteossa linjattiin liikuntapolitiikan tavoitteita ja toimenpiteitä. Selonteossa on linjauksia mm. liikunnan lisäämisestä elämän eri vaiheissa, liikuntapaikkarakentamisesta, liikunnan kansalaistoiminnasta ja huippu-urheilusta.

→ **Olympiakomitea esittää, että liikuntalakiin lisätään säännöllisesti laadittava liikuntapoliittinen selonteko.**

Pykäläesitys:

Liikuntalakiin uusi pykälä Liikuntapoliittinen selonteko (nykyisten pykälien 5 ja 6 väliin):

”Valtioneuvosto hyväksyy joka neljäs vuosi liikuntapoliittisen selonteon.

Selonteko sisältää valtakunnalliset tavoitteet liikuntapolitiikalle ja sen tukemiselle. Selonteon toteutumista seurataan, ja selontekoa tarkistetaan tarvittaessa.

Selonteon valmistelelee opetus- ja kulttuuriministeriö yhteistyössä asianomaisten muiden ministeriöiden kanssa. Valmistelussa tulee kuulla liikunnan ja urheilun keskeisiä tahoja.”

Perustelut esitykselle:

Säännöllisesti annettavalla selonteolla rakennettaisiin pitkäjänteistä liikunnan kehittämistä. Selonteko sisältäisi valtakunnalliset liikuntapolitiikan tavoitteet. Selonteko lisäisi yhteiskunnallista painoarvoa liikunnalle, jonka kansantaloudelliset vaikutukset ovat miljardiluokkaa.

Kirjauksen myötä selonteko olisi jatkossakin keskeinen strateginen asiakirja liikunnan edistämiseksi. Selonteon tulisi olla säännöllisesti laadittava asiakirja, kuten nuorisolalla valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma (VANUPO). Pykäläkohtainen esitys vastaa VANUPO:n pykälää nuorisolaissa (5 §). Liikuntapoliittisen selonteon valmistelisi opetus- ja kulttuuriministeriö ja sen hyväksyisi valtioneuvosto. Lisäksi lainsäädäntöön tulisi sisällyttää liikunnan kannalta keskeisten tahojen, kuten liikuntajärjestöjen, kuuleminen osaksi selonteon valmistelua.

5 LIIKUNTAPOLITIIKAN KOORDINAATIOELIN

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaisesti liikuntapolitiikan koordinaatioelin perustettiin vuonna 2020. Sen asemaa tai jatkuvuutta ei ole kuitenkaan kirjattu lakiin.

→ **Olympiakomitea esittää, että liikuntalakiin lisätään liikuntapolitiikan koordinaatioelimen vakiinnuttaminen.**

Pykäläesitys:

Liikuntalakiin uusi pykälä Liikuntapolitiikan koordinaatioelin (nykyisten pykälien 5 ja 6 väliin):

”Valtionhallinnon toimia liikunnan alalla yhteensovittaa liikuntapoliittinen koordinaatioelin, jonka asettaa valtioneuvosto. Neuvottelukunnalla voi olla jaostoja ja työryhmiä asioiden valmistelua varten.

Koordinaatioelimen tehtävänä on:

- 1) toteuttaa liikuntapoliittisen selonteon tavoitteita*
- 2) sovittaa yhteen valtionhallinnon toimia liikunnan alalla*
- 3) kehittää lainsäädännön liikuntavaikutusten arviointia”*

Perustelut esitykselle:

Liikunnan edistämässä poikkihallinnollisuuden merkitys on keskeinen. Poikkihallinnollisuuden vahvistaminen on ollut pitkään esillä liikuntapoliittisessa keskustelussa. Liikuntapoliittinen koordinaatioelin on keskeinen toimielin liikunnallisen elämäntavan rakentamisessa, koska siinä on edustus kaikista fyysisen aktiivisuuden ja liikunnan edistämiseen tavalla tai toisella liittyvistä ministeriöistä sekä valtionhallinnon ulkopuolisia asiantuntijajäseniä esimerkiksi järjestöistä.

Liikuntapolitiikan koordinaatioelimen kirjaaminen lakiin vahvistaisi sen asemaa sekä ennen kaikkea liikunnan poikkihallinnollisuuden huomioimista pitkäjänteisesti päätöksenteossa. Pysyvä koordinaatioelin juurruttaisi liikunnan poikkihallinnollista ajattelua valtionhallinnon eri alueille. Koordinaatioelin arvioisi liikuntapoliittisen selonteon toteuttamista. Samalla se arvioisi jatkuvasti keskeisten lainsäädäntöhankeiden vaikutuksia liikunnalle.

Nykyisen tehtävänannon mukaisesti koordinaatioelin koordinoi, seuraa ja arvioi eri ministeriöissä tehtävää liikuntapolitiikan edistämistyötä. Lisäksi se käsittelee liikkumishankkeita (Liikkuva varhaiskasvatus, koulu, opiskelu, aikuinen, perhe ja Ikiliikkuja) ministeriöiden välisen yhteistyön näkökulmasta. On tärkeää, että jatkossakin elin koordinoi eri hallinnonalojen liikuntapoliittisia toimenpiteitä ja saa kaikki ministeriöt mukaan edistämään liikunnallista elämäntapaa.

6 LIIKUNTATIEEELLISTEN AVUSTUSTEN MYÖNTÄMINEN

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi valtionapuviranomaiseksi Suomen Akatemia. Jatkossa Suomen Akatemia voisi toimia jatkossa itsenäisenä valtionapuviranomaisena liikuntatieteellisten avustusten myöntämisessä opetus- ja kulttuuriministeriön erillisellä päätöksellä.

Olympiakomitea pitää lähtökohtaisesti hyvänä, että avustusten myöntämisen prosessia selkiytettäisiin ja tehostettaisiin. Opetus- ja kulttuuriministeriön tulisi kuitenkin käydä avustusta saavien tahojen kanssa jatkokeskustelut uudistuksen vaikutuksista, mikäli ministeriö päättää siirtää avustusten myöntämisen Suomen Akatemialle. Jatkovalmistelussa on tärkeä selvittää, millaisia vaikutuksia ehdotuksella olisi myönnettävän tutkimusrahoituksen painopisteisiin, esimerkiksi pienemmille tutkimusalueille ja toimijoille. Liikuntatieteellisten tutkimushankkeiden arvioinnissa tulisi nykyistä paremmin myös huomioida huippu-urheilun hankkeet, joten tästäkin näkökulmasta lakiin kirjattaviin huippu-urheilun edistämisen tavoitteisiin on tärkeä lisätä huippu-urheilun tutkimus- ja innovaatio toiminnan kehittäminen (lausunnon kohta 3).

7 VALTION LIIKUNTANEUVOSTO JA ALUEELLINEN LIIKUNTANEUVOSTO

Esityksessä ehdotetaan muokattavaksi, että Valtion liikuntaneuvosto voisi lausua eli laajemmin kuin vain liikuntamäärärahojen käytöstä. Suppeamman lakikirjauksen korvaaminen vastaisi paremmin nykyistä asetusta, johon on kirjattu laajemmin Valtion liikuntaneuvoston lausuntomahdollisuudet. Olympiakomitea kannattaa ehdotusta ja pitää liikuntapoliittisesti tärkeänä Valtion liikuntaneuvoston lausuntoroolia strategisesti merkittävistä liikuntaa koskevista asioista.

Lisäksi alueellista liikuntaneuvostoa koskevaa pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että jatkossa alueellisen liikuntaneuvoston asettaisi aluehallintovirasto maakunnan liiton sijaan. Pyydämme, että opetus- ja kulttuuriministeriö kiinnittää huomioita liikunnan aluejärjestöjen lausunnon näkökulmiin asiasta.

8 LIIKUNTAPAikkojen perustamishankkeet

Esityksen myötä on tarkoitus päivittää liikunnan edistämisestä annettua valtioneuvoston asetusta. Jatkossa aluehallintovirasto on valtionapuviranomainen sellaisissa liikuntapaikkoja koskevissa perustamishankkeissa, joiden arvioidut kokonaiskustannukset ovat enintään 1 200 000 euroa (nykyisin 700 000 euroa). Muutos on perusteltu ja todettu tarpeelliseksi Liikuntapaikkarakentamisen suunta-asiakirjan päivitysprosessissa.

Helsingissä 19.8.2022

Taina Susiluoto
toimitusjohtaja
Suomen Olympiakomitea